

A humuszosítás során 54 objektum került napvilágra, melyek a belőlük előkerült leletanyag alapján egy kora bronzkori és egy szarmata (3–4. sz.) telephez köthetők. A feltárt objektumok szemetes- vagy tárológödrök, ill. egy árok. Egy részük benyúlt a szelvényfalak alá, így azok pontos funkciója bizonytalan.

A dombtól ÉK-re, főleg a legmélyebb részen csak bronzkori, a domb ÉK felé eső oldalán inkább szarmata, a dombtól DNy-ra főleg bronzkori gödrök voltak. A domb ÉK felé eső oldalán sűrűn helyezkedtek el, DNy felé eső részén ritkultak az objektumok. A kutatás a lelőhely középvonalát érintette.

A feltárt régészeti objektumok közül a 12. sz. volt (szarmata) a legjelentősebb, egy bronzfibulát találtunk benne, egy fekete, égett, paticsos réteg tetején.

M3-253 lh. (KÖH 70773): A 2010. július 13-án megkezdett kutatásban 4979 m²-t tártunk fel és 91 objektumot bontottunk ki. A lehumuszosított területen kora bronzkori és császárkori településnyomokat találtunk. A legtöbb régészeti jelenség a kora bronzkorhoz köthető, szarmata leletanyagot csupán 5 objektumban találtunk. A feltárt jelenségek döntő többsége hulladékgödör, de kibontottunk még tárológödröket, 1 víznyerőt, 3 szabadtéri kemencét hamus gödörrel és néhány bizonytalan funkciójú objektumot. Az eddig feltárt terület nagy részén kora bronzkori objektumokat találtunk, kivéve az ÉNy felé eső végét, ahol szarmata régészeti jelenségeket bontottunk ki. A bronzkori objektumok némelyikében belső bütykös edény töredékeit találtuk, melyek vajköpülésre/pácolásra szolgáltak. Az egyik bronzkori gödörben pedig a nagy mennyiségű állatcsont mellett egy gyermek koponyafedő töredéke és néhány hosszúcsontja is napvilágra került. A koponyatöredék mellett találtunk egy kisméretű, szinte teljesen ép edényt is. A szarmatákhoz a leletanyag alapján 3 szabadtéri kemence hamusgödörrel és 2 tárológödör köthető. Az objektumok többségéből nagy mennyiségű leletanyag (főleg kerámiatöredék, állatcsont) került napvilágra. A kutatott területtől K-re található az M3 18-19 jelű lelőhely, melynek gépi munkái során beigazolódott, hogy a két lelőhely összeér.

A leletanyag a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Majerik Vera régész, Csernevákné Kasza Edit, Kelemen Péter, Erdei Krisztina, Ligeti Gábor, Pásztor István technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

CSÉKI ANDREA

372. Ófehértó, Leveleki-tábla (KÖH 51418)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ó, I

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2009. december 1. és 2010. július 1. között próba- és megelőző

feltárást végzett az M3-205 jelű régészeti lelőhelyen, a 0216/13–14, 0216/17, 0216/20, 0216/23–24, 0195/1–2 hrsz.-ú ingatlanokon. A kutatást az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közti szakaszának építése tette szükségessé. A feltárt terület 135 m² volt. A nyomvonal 255+720–255+830 km-szelvényei közé eső lelőhelyen a nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársai 2005-ben terepbejárást végeztek. Az elkészült hatástanulmány alapján őskori szórványos településre utaló nyomok voltak várhatóak. A lelőhely Ófehértó településtől DK-re helyezkedik el. A teljes felületen 14 kutatóárkot alakítottunk.

A lelőhely ÉK-i részén négy kutatóárkokban régészeti jelenségeknek vélt, rosszul kirajzolódó foltokat figyeltünk meg. Szórványosan kevés őskori kerámia került elő a kovárványosodott homokrétegből.

2010 májusában a kijelölt terület K-i részén egy 639 m² nagyságú területet humuszosítottunk le. A korábban régészeti jelenségeknek vélt foltok talajtani jelenségeknek bizonyultak. Egyedül egy jelenséget tártunk fel és dokumentáltunk. Leletanyag nem került elő, így bizonytalan, hogy régészeti korú objektum-e. Munkatársak: Cséki Andrea, Kiss Csaba, Majerik Vera régészek; János Judit, Kovács Zoltán, Ligeti Gábor, Pásztor István, Reszler József Péter technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

NICKLAS LARSSON

373. Ófehértó, Szálláskert (KÖH 34782)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, B

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Régészettudományi Intézete 2010. május 31. és augusztus 24. között elvégezte az M3-14 jelű régészeti lelőhely (0112/74 hrsz.) megelőző feltárást. A kutatást az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építése tette szükségessé. A feltárt terület 15 735 m² volt; az észlelt 183 objektumhoz 189 rétegtani egységet rendeltünk.

A lelőhely egy ÉNy–DK irányú dombháton és annak lejtőin helyezkedik el. Délnyugat felé egy lefolyástalan mélyedés, ÉK-re egy mélyebben fekvő, nyírvizes terület fekszik. Három 12–15 m hosszú kutatószondát nyitottunk a lelőhely középső sávjában, a DNy-i és az ÉK-i lejtőn.

Egy a késő rézkorba sorolható szórványos településrészlet közepes és kisméretű gödreit tártuk fel. Az objektumok elsősorban a lelőhely Ny-i sávjában koncentrálódtak, a település szerkezete KDK felé fokozatosan ritkult. A gödrök csekély mennyiségű leletanyagot tartalmaztak. Egy részüket – leletanyag hiányában – csak feltételelesen lehet a késő rézkori településhez kötni. Az egyszerű, a homokos talaj miatt gyorsan betöltődött gödrök közül kitűnik az egyik a település ÉK-i, mélyebben fekvő részén, mely kútnak bizonyult.

A lelőhely középső, legmagasabb részén egy magányos, kora bronzkori urnasír került elő. A bikónikus

testű, füles urna a hamvakon kívül más leletanyagot nem tartalmazott. A temetőhöz tartozó további sírok nem kerültek elő.

A feltárássra kijelölt terület ÉNy-i szélén lehumuszolt 2580 m² felület bizonyult a lelőhely legintenzívebb részének, mely ÉÉK-i és D-i irányban folytatódik a be-ruházás által nem érintett területen is.

Több kisebb folt mellett egy nagyméretű, 60 m-nél hosszabb, összefüggő foltot figyeltünk meg. Ebben a feltárással 43, különböző méretű régészeti objektumot sikerült elkülönítenünk. Leletanyagban leginkább a középső és déli szakaszon feltárt objektumok bővelkedtek: a késő rézkori badeni kultúra jellegzetes díszített töredékeit szolgáltatották. A nagyobb kiterjedésű késő rézkori település központi része tehát az ÉNy-DK irányú dombhát DNy-i lejtőjét foglalta el.

A leletanyag a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kondé Zsófia, Tarbay Gábor technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

FÜZESI ANDRÁS

374. Ófehértó határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, B, Á

A Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ 2010 tavaszán megelőző feltárássokat végzett az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építésével érintett régészeti lelőhelyeken.

Keresztút (M3-117 lh., KÖH 34961): Április 12. és július 6. között 10 000 m²-en 60 objektumot tártunk fel. A lelőhely a 2009 novemberében végzett próbafeltárással került elő, az akkor kijelölt terület Ny-i részén. A felület két homokdomb oldalában és a köztük lévő hajlatban helyezkedik el. A foltok a terület K-i és középső részén átlagosan 40–50 cm-es relatív mélységben jól láthatóan, a Ny-i részen pedig átlagosan 10–15 cm-es mélységben, rendkívül magasan jelentkeztek.

A feltárt 34 gödör, verem, 14 épület, 7 árok, 2 kút, 1 karám és 1 csontvázas sír egy *Árpád-kori* falusi jellegű, közepesen sűrű szerkezetű település részét képezi. Megfigyeléseink alapján a település a nyomvonalról É-i irányba folytatódik. Mindhárom irányban sikerült nyomvonalon belül lehatárolni a lelőhely szélét. Keleti irányban egy ismeretlen korú, de feltételezhetően a településhez tartozó, a hátán nyújtott, NyDNy-KDK-i tájolású csontvázas sír jelentkezett. A sír folt nélkül került elő, ezért a környezetét kézzel ásott kutatóárokokkal kutattuk át, azonban további váz nem jelentkezett.

A nyomvonal D-i részén árokszakaszokat dokumentáltunk, amelyek feltételezhetően a falu kerítőárkának részei. Nyugati irányban egy sűrű, félkör alakban rendeződött objektumcsoport hirtelen szakadt meg. Tíz métert követően egy téglalap rajzolatú karám foltja került elő, amely szintén a falu szélét jelzi.

Az előkerült 14 épület mindegyike félig földbe mélyített, többségük szabályos téglalap rajzolatú, átlagosan 290–350×273–305 cm alapterületű, függőleges falú, 40–60 cm mélységű. Délkeleti sarkukban kőomladék jelentkezett, amely a kőkemence maradványa. Két épületet dokumentáltunk, amelyek oldalfalához meneteles bejárati rész csatlakozott. A 70–85 cm mélységű házak oldalfalába bevált kemencék kerültek elő. A legjobb állapotban megmaradt épület 456×310 cm alapterületű, 70 cm mélységű. Három falba bevált kemence került elő benne. Az oszlophelyek jól láthatóan kirajzolták az épület szerkezetét. Az épület DNy-i részében egyértelműen elkülöníthető verem jelentkezett.

Az egyik épület lekerekített sarkú, téglalap alakú, ÉNy-DK-i tájolású. A D-i fal középső részénél kőből kirakott tűzhely maradványai kerültek elő, ÉNy-ról bejárati rész csatlakozott. Cölöpszerkezetre utaló nyomot nem figyeltünk meg. Egy szintén földbe mélyített, DNy-ÉK-i tájolású, 100 cm mélységű, függőleges falú épületben cölöphelyek is jelentkeztek. ÉK-i sarkában az oszlophelyek elrendeződése alapján egy külön, négyzet alaprajzú szerkezeti egység rajzolódott ki. Ennek közepén vöröses sütőfelület jelentkezett. A bontás korábbi fázisában, az oszlophelyek fölött kőomladék koncentrált, ami a tűzhely része lehetett. Az épületekben lévő kemencék platnirétegeit átvágva állatcsontból, kerámiából és kőből kirakott hőtartó réteget találtunk. Az épületekből a nagy mennyiségű őrlőkőtöredék és megmunkált kövek mellett több vaskés is előkerült.

A ledokumentált árokszakaszok a dombhátra merőlegesen helyezkedtek el, sekélyek, keskenyek. Egy kutat 4 m mélységig tudtunk bontani, azonban nem értük el az alját. Ebben a mélységben egy kör alakú, megközelítőleg 180 cm átmérőjű foltot figyeltünk meg. Két szórvány érmét fémkeresővel találtunk: egy Béla, nyitrai herceg ezüstérme (1048–1060), és egy rézérme III. Béla (1172–1196) idejéből. A kerámia és az éremleletek alapján a falu élete a 11. és 12. századra tehető.

Tapasztó föld (M3-27 lh., KÖH 34800): Az Ófehértótól DK-i irányban elhelyezkedő lelőhelyen 2009. november 17. és 2010. március 31. között végeztük a kutatást. A lelőhelyen három domb található, így a terepviszony a környezethez viszonyítva változatos, nagy szintbeli különbségek észlelhetők. Az előzetes hatástanulmányok alapján a területen bronzkori telepnyomokat vártunk. A kutatás megkezdése előtt a felszínről néhány darab őskori kerámiát gyűjtöttünk össze. Az ÉK-i részen egykor erdő állt, a 19. sz. közepén készült II. katonai felmérés igazolja, amelyen egy tölgyerdő van feltüntetve, gróf Maliáthi-erdő.

A terület középső részén is egy nagyobb felületet nyitottunk meg. A két terület közötti részt kutatóárok-
kal kötöttük össze. Itt egy cölöpszerkezetet, vélhetően kerítés nyomát, valamint szabályos alakú gödröket dokumentáltunk. Azonban leletanyag hiányában biztosan állítani, hogy régészeti jelenségek, nem tudjuk. Ugyanakkor recens leletek sem kerültek elő. Az előke-